

Anarchistická kvestie o nesouzení

Friedrich Nietzsche, který hleděl na křesťanství okem velmi kritickým, se v jednom ze svých kritických šlehů zaměřil na evangelní logion o nesouzení - Mt 7,1 Nesud'ťe, abyste nebyli souzeni...¹"Jaký to pojem o spravedlnosti a spravedlivém soudci", pohoršuje se,² vypichuje přitom slova *abyste* a *vám*. A nutno mu dát zčásti zapravdu: Jestliže společnost (Nietzsche by po vzoru "starých" jistě řekl "stát") si vytváří takové instituce jako soudy a jestliže jim svěřuje péči o spravedlnost, proč nepovažovat tyto instituce za skutečné dobrodiní a proč se jich bát? Přičteme-li k tomu Nietzscheho adorování antického ideálu s jeho obrazem neúplatné spravedlnosti, musí se cítit pohoršen, pokud evangelium předvádí soud a soudce v rovině individuálně pragmatické. Připomeňme ještě, že jedno z šesti takzvaných *Noachitských pravidel*, což je jakési minimum stanovené Talmudem, aby Žid mohl uznat společnost, v níž žije/je donucen žít, je existence civilních/občanských soudů.

Na druhé straně však i přese všechny vybroušené rozumové argumenty je nám právě tento výrok evangelia velice blízký, a to i když pomineme jeho metaforicko metafyzickou rovinu, jíž odkazuje ke spravedlnosti mimosvětské. Se soudy jsou vždy jen nepříjemnosti – to věděli lidé, zvláště prostí a chudí odjakživa velmi dobře. V evangeliích samých máme i další doklady takového vnímání:³ I v Izraeli, který velmi přísně dbal na spravedlnost ve veřejných vztazích a jehož základní posvátný text může být (ve své vícevrstevnatosti) vykládám ovšem také jako zákoník měli lidé zkušenost s nespravedlivými a úplatnými soudci.⁴ Takový postoj jistě musí vést k velké nedůvěře vůči světským soudům a taková v Ježíšových ústech také nedvojznačně zaznívá.⁵ A nebyl to pouhý předsudek, co vedlo Ježíše a jeho učedníky k takové podezřívavé opatrnosti vůči soudům a všemu, co s nimi souvisí; máme o tom přímý doklad v textu evangelia. Lukáš píše: *Nespustili ho však z očí. Poslali své lidi, kteří měli předstírat, že to myslí upřímně, aby jej přistihli při výroku, pro nějž by ho*

1 *Nesud'ťe, abyste nebyli souzeni. Neboť jakým soudem soudíte, takovým budete souzeni, a jakou měrou měříte, takovou Bůh naměří vám.* (Mt 7,1-2 ČEP)

2 *Antikrist 45*, čes. Antikrist, pokus o kritiku křesťanství; SandS Bratislava 1991, str. 56;

3 Malá sbírka těchto výroků zahrnuje např.: *Dohodni se svým protivníkem včas, dokud jsi na cestě k soudu, aby tě neodevzdal soudci a soudce žalárníkovi a byl bys uvržen do vězení* (Mt 5,25); *Mějte se na pozoru před lidmi; neboť vás budou vydávat soudům, ve svých synagógách vás budou bičovat*, (Mt 10,17); *Ale před tím vším na vás vztáhnou ruce a budou vás pronásledovat; budou vás vydávat synagógám na soud a do vězení a vodit před krále a vládce pro mé jméno.* (Lk 21,12) apod.

4 Viz Lk 18,2 nn. *"V jednom městě byl soudce, který se Boha nebál a z lidí si nic nedělal...."*

5 *Ježíš mu odpověděl: "Člověče, kdo mne ustanovil nad vámi soudcem nebo rozhodčím?"*, Lk 12,14; Jan je v tomto ještě mnohem ostřejší a jednoznačnější: Zajímavou sekvenci v tomto ohledu tvoří výroky J 5,22 (Otec nikoho nesoudí, ale všechen soud dal do rukou Synovi) – J 3,17 (Vždyť Bůh neposlal svého Syna na svět, aby soudil, ale aby skrze něj byl svět spasen.) – a jako jejich vrchol: J 8,15 (**Vy soudíte podle zdání. Já nesoudím nikoho.**)

mohli vydat vladařově moci a soudu.(20:20) Ježíšovo citované vybidnutí z Lk 21,12 (par: Mk 13,9; Mt 10,17 – tam ještě s explicitním varováním: *Mějte se na pozoru před lidmi;*) nebylo planou bublinou.

Ježíš vsutku měl k soudům přístup podezřívavý hraničící s pohrdáním. A jistěže jeho vybidnutí z Lk 21,12 par nezůstalo u křesťanských obcí bez odezvy. Pavel později mírní tento Ježíšův radikalismus svým známých a hojně citovaným místem z Ř 13,3 nn⁶. Ale i on má velké výhrady proti soudům a zvláště proti tomu, aby se jim utíkali křesťané: V 1 Kor 6,1 nn píše: *Jak to, že se někdo z vás opovažuje, má-li spor s druhým, jít k pohanským soudcům místo k bratrům? 2 Což nevíte, že Boží lid bude soudit svět? Jestliže budete soudit svět, nejste snad schopni rozsuzovat takové maličkosti? 3 Nevíte, že budeme soudit anděly? Tím spíše věci všedního života! 4 Máte-li spory o tyto všední záležitosti, proč se obracíte k těm, kdo nemají s církví nic společného? 5 K vašemu zahanbení to říkám. Cožpak není mezi vámi nikdo rozumný, kdo by dovedl rozsoudit spor mezi bratřími? 6 Ale bratr se soudí s bratrem, a to před nevěřícími! 7 Již to je vaše prohra, že se vůbec mezi sebou soudíte. Proč raději netrpíte křivdu? Proč raději nenesete škodu?* Pavel se tedy zde přidržuje řešení v Ježíšově duchu, raději "trpět škodu", nežli se soudit.

Která z těchto dvou stran má pravdu? Nepochybně obě. První z nich ovšem má na zřeteli spíše ideál nežli životní skutečnost světa. A u ideálu tak starodávného, který se za tisíciletou dobu své existence přiblížil svému naplnění tak málo, je se možné zeptat, zdali vůbec byl vytýčen správně. Nestraší nám v naší společnosti ono římské právo (jehož ideálů se Nietzsche nepřímou zastává) se svou údajnou rovností všech před soudcem a zákonem, ale na druhé straně krutým a svévolným právem, ustanovovaným vůlí většiny, soudci naklonitelnými ne-li přímo dary, tedy rozhodně umnými řečmi a armádou právníků/advokátů, jejichž ctí a ambicí je obhájit neobhajitelné, udělat z černého bílé a z bílého černé až příliš dlouho?

Židovský přístup je zde mnohem citlivější. Namísto slepého práva sestávajícího z jednotlivých zákonů nebo pravidel, máme pojem *spravedlnosti*. Ta není izotropní. Na každém článku společnosti se projevuje jinak: jiné jsou požadavky spravedlnosti na krále, jiné na učence; jiné na chudého rolníka, jiné na bohatého obchodníka. Spravedlnost sestává z různých úrovní a tu nejvyšší má nakonec v ruce sám Bůh. Ale i lidská konkretizace spravedlnosti reprezentovaná Tórou si zaslouží velké pozornosti

---

⁶ *Vládcové nejsou přece hrozbou tomu, kdo jedná dobře, nýbrž tomu, kdo jedná zle. Chceš, aby ses nemusel bát vládnoucí moci? Jednej dobře, a dostane se ti od ní pochvaly. Vždyť je Božím služebníkem k tvému dobru. Jednáš-li však špatně, máš proč se bát, neboť neneseme meč nadarmo; je Božím služebníkem, vykonavatelem trestu nad tím, kdo činí zlo. Proto je nutno podřizovat se, a to nejen z bázně před trestem, nýbrž i pro svědomí.*

a systematického rozvíjení, cizelování a zpřesňování; platí ve svém oboru a rozsahu. Lidský osud však soudí sám Bůh.

Teď je ovšem otázka, proč takto široce a jemně pojatá spravedlnost Ježíšovi vadila? Můžeme uvažovat o tom, že i tento rabínský ideál spravedlnosti měl v Ježíšově době k realitě hodně daleko. Ale to asi nebude ten jediný důvod. Vskutku, Ježíš farizeům (to je ta skupina v rámci Židovstva, z níž se později vyvinul dominantní proud rabínského judaizmu) spravedlnost neupírá. Přesto však s ní spokojen není: *Neboť pravím vám: Nebude-li vaše spravedlnost o mnoho přesahovat spravedlnost zákoníků a farizeů, jistě nevejdete do království nebeského.* (Mt 5,20.) Ježíš přišel na zem v době, kdy už ani ty nejvznešenější lidské ideály neměly sílu lidstvo pozvednout a povzbudit k jejich následování; tyto ideály, jakkoli krásné a vznešené, by se bez kristovského impulsu nemohly nijak prosadit. Ježíšově kritické řeči adresované farizejům to jako spodní tón zaznívá: *Ale běda vám farizeům! Odevzdáváte desátky z máty, routy a ze všech zahradních rostlin, ale nedbáte na spravedlnost a lásku, kterou žádá Bůh.* (Lk 11,42). Abychom si dobře rozuměli: v tomto i v předchozím citovaném výroku nejde o nějakou kritiku náboženské, případně eticko-náboženské praxe. Jde o úplnou a naprostou změnu paradigmatu, o posun ve vrstvách významu bytí, kterou ani sám Ježíš nemůže způsobit svými slovy, ale pouze Vydáním, Obětí a Proměnou a to ve spojení se všemi těmi, kdo ho následují. Proto je koneckonců vše ostatní nepodstatné: *Hledejte především jeho království a spravedlnost, a všechno ostatní vám bude přidáno.*, Mt 6,33. Nietzsche citovaný Ježíšův výrok a ovšem i Pavlovo velmi silné odmítnutí starověké soudní praxe s tím jednoznačně souvisí. Má-li se křesťan podílet na spoluvytváření řádu "nebeské spravedlnosti", čehosi velmi jemného a zdaleka ne plně inkarnovaného, jemuž sice je díky Kristovu zásahu otevřena v lidstvu cesta, ale je teprve v počátcích svého působení, nemůže toto jemné předivo nových vznikajících vztahů právě "spravedlnosti" narušit hrubou ingerencí spravedlnosti světské, spravedlnosti starého stříhu, jež má na vše svůj recept, většinou ovšem nefungující nebo mylný. Soudím, že v této situaci jsme jako křesťané stále.